№ 33 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13 **1902** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13 № 33

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնել, որ ներկայ փետրվար ամսի 14-ին, քաղաքիս Վանքի մայր-եկեղեցում, կատարվելու է դպրոցի երջանկայիշատակ հիմնադիր

Ն Ե Ր Ս Է Ս Ե

Ամենայն հայոց Կաթողիկոսի հոգեհանգիստը:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիւղական տները.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հեռագիրներ. Երկրաշարժը Շամախում. Երկրաշարժից վնասվածներին օգտին. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլօ-ճապօնական դաշնակցութիւն. Արտաքին լուրեր ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եւրոպական մտքից և գրականութիւնից.

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՏՆԵՐԸ

Երկրաշարժը նորից հանդէս բերեց գիւղական տներ շինելու հարցը: Երբ երկու տարի առաջ Ախալքալաքի գաւառում երկրաշարժից կործանվեցին բազմաթիւ գիւղերի տները, հոգածութեան և խորհրդածութեան առարկայ դարձաւ ապագայ տների շինութեան հարցը: Քննութիւնից երևաց, որ երկրաշարժի ցնցումները դարձել էին աղէտաբեր գլխաւորապէս շինութիւնների անյարմարութեան և պակասութիւնների պատճառով: Ամուր, կանոնաւոր կերպով կառուցած տները մնացել էին անվնաս, կամ շատ քիչ էին վնասվել: Նոյն հանգամանքը պարզվեց և այժմ, Շամախու երկրաշարժի ժամանակ: Խախուտ և վայրիվերոյ կառուցած շինութիւնները իսկոյն փուլ եկան, իսկ ամուր շինվածները դիմացան և նոյն իսկ կարողացան բոլորովին անվնաս մնալ:

Երկրաշարժից վնասված ժողովրդին չէ կարելի ասել, թէ դուք մի շինէք տները նախկին տեղերում: Եթէ բոլոր երկրաշարժը կենտրոնացած լինէր միայն մի կէտում, դիցուք երկրաշարժի հարուածները խստագոյն լինէին միայն այն տեղում, ուր կառուցված է Շամախի քաղաքը, այն ժամանակ կարելի կը լինէր այդ միակ տեղում այլ ևս տներ չը շինել և դրանով ազատվել երկրաշարժի վտանգներից: Բայց երկրաշարժին ենթակայ է մի ընդարձակ տարածութիւն, որտեղ գտնվում են բազմաթիւ գիւղեր իրանց այգիներով և դաշտերով:

Անկասկած գիւղերը դարձեալ կը սկսեն վերանորոգվել իրանց նախկին տեղերում և կործանվածը ու խորտակվածը նորից կը վերականգնվի: Ուրեմն հարցը պէտք է դնել ուրիշ եղանակով: Այն է՝ պէտք է մշակել տների շինութեան համար որոշ ծրագիր և իրագործել նրան: Ախալքալաքի գաւառում արդէն շինվեցին նոր ձևի տներ, որոնք զանազանվում են նախկին գիւղական տներից նրանով, որ նրանք ունեն ամուր պատեր և թեթև փայտեայ ծածք, որոնց շնորհիւ երկրաշարժի հարուածները չեն կարող առաջ բերել այն աւերումները, որոնց մենք ականատես եղանք:

Շամախու շրջանում շուտով կը սկսեն տներ շինելու գործը: Գիւղացին անկարող է մնալ առանց պատսպարանի և նա պէտք է իր տները նորոգէ: Անհրաժեշտ է այժմեանից իսկ լուրջ կերպով զբաղվել այդ հարցով և ղեկավարել շինութեան գործը: Բնակարանների շինութեան հարցը հիմնական է այն միջոցների մէջ, որոնք կոչված են լուծելու երկրաշարժի դէմ մաքառելու դժուար վճռելի հարցը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Սեփական թղթակցից)

Իշխան կառավարչապետ Գոլիցինը այսօր (փետրվարի 12-ին), առաւօտեան, շրջագայեց և ծանօթացաւ Շամախի քաղաքի դրութեան հետ. Նա մխիթարում էր ժողովրդին և յորդորում էր ինքնօգնութեամբ վերականգնել կորցրածը: Քաղաքացիները խնդրեցին կառավարչապետից միջնորդելու, որ փոխառութիւն տրվի քաղաքի վերանորոգութեան համար: Այսօր հանդարտ է:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ՇԱՄԱԽՈՒՄ

(Նամակ Բագուից)

III

Շամախում երկրաշարժից վնասվածներին օգնող կոմիտէտը ստացել է հետևեալ տեղեկութիւնները: Փլատակների տակ մնացած մարդկային դիակները այն աստիճան հոտել են, որ բժշկական խորհուրդը որոշել է այլ ևս փորուածքները չը շարունակել, որովհետև քաղաքում տարափոխիկ և վարակիչ հիւանդութիւններ կարող են շուտով տարածվել: Բաղնիքների մեծ մասը մնացել է առանց փորուածքի: Որքան հարստութիւններ են թաղված այդ փլատակների տակ: Շամախու թուրքերի կանայք ոսկէ և արծաթէ զարդեր շատ ունեն, նոյնպէս նրանց հագուստեղէնը թանգանոց կտորներից են կարվում: Սովորութիւն կայ նրանց մէջ բաղնիս գնալու ժամանակ հագնել ամենաթանգագին հագուստները և զարդարվել ոսկիներով և այլ թանգագին քարեղէններով: Ահա այդ բոլորը քարէ կոյտերի տակ է մնացել և բժշկական խորհուրդը որոշել է ծածկել կրով: Շամախեցիներից մեծ բազմութիւն իրանց ընտանիքներով սկսել են գաղթել դէպի Բագու և Թիֆլիս: Ի՞նչ պիտի լինի այդ խեղճերի վիճակը: Գողութիւնների և թալանումների թիւը շատացել է:

Պաշտօնական տեղեկութիւններից երևում է, որ նոյնպէս քարուքանդ և աւերակ են դարձել աւելի քան 33 գիւղեր, նոյնպէս բազմաթիւ մարդկային զոհեր կան: Մարդիկ այնտեղ ևս մնացել են բաց օդի տակ. հացի, տաք շորերի և փողի սաստիկ կարիք կայ, մինչդեռ կոմիտէտի գործակալների ամբողջ գործունէութիւնը կենտրոնացած է քաղաքում վնասվածներին օգնելու գործի մէջ: Կոմիտէտը որոշեց գիւղերում օգնութեան գործը կազմակերպելու համար անմիջապէս ուղարկել Շամախի Բագուի հայոց եկեղեցիների գործակալ Արսէն վարդապետին և նահանգական մէջլիսի նախագահ Հաջի Մէջիտ էֆէնդիին, թէպէտ այնտեղ արդէն, պ. նահանգապետի կարգադրութեամբ, գիւղերը պտտում և վիճակագրական տեղեկութիւններ են հաւաքում գաւառական բժիշկը, հարկերի տեսուչը, ճարտարապետ Ներսէսեանը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄՏՔԻՑ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Վիկտոր Հիւգօ

Ֆրանսիան այսօրվանից սկսած՝ մի քանի շաբաթ շարունակ՝ մեծաշուք հանդէսներով տօնելու է իր հռչակաւոր զաւակներից մէկի՝ Վ ի կ տ օ ր Հ ի ւ գ օ յ ի ծննդեան հարիւրամեակը:

Իւրաքանչիւր ազգի պատմական-հասարակական կեանքում երեւան են գալիս անձնաւորութիւններ, որոնք այս կամ այն ասպարէզում մեծութեան մի հետք են թողնում իրանց ետեւից եւ այդպիսով որոշ դասակարգի եւ նոյն իսկ սերունդների շրջանում անմահանում: Բայց գրական մեծութիւնների առաւելութիւնը, բարոյական արժանիքի գերազանցութիւնը կայանում է նրանում, որ սովորաբար նրանց յիշատակը ոչ միայն այս կամ այն սահմանափակ շրջանում, այլ եւ ամբողջ ազգի յիշողութեան մէջն է վառ մնում:

Այս դեռ բաւական չէ. կան նաեւ ընտրեալ մեծութիւններ, որոնք ոչ միայն ազգային, այլ եւ համաշխարհային հռչակ են վաստակում եւ այդպիսով իրանց անմահութեան, մնայուն նշանակութեան շրջագիծն աւելի ընդլայնում: Այս տեսակ ընտրեալ, առաջնակարգ մեծութիւնների շարքին է պատկանում նաեւ Վիկտոր Հիւգօն: Այն, ինչ որ Շէքսպիրն է Անգլիայի համար, Գէօթէն՝ Գերմանիայի, Դանտէն՝ Իտալիայի, նոյնն է եւ Վիկտոր Հիւգօն Ֆրանսիայի համար: Նա այս ազգի ամենամեծ բանաստեղծն է, մի մեծութիւն, որին գիտակից է ոչ միայն իւրաքանչիւր ինտելիգէնտ ֆրանսիացի, այլ եւ մանուկը, դպրոցական աշակերտը, հասարակ բանւորը, արհեստաւորը, վաճառականը եւ այլն:

Վիկտոր Հիւգօն ծնվել է Բէզանսօնում, 1802-ի փետրվարի 26-ին: Նրա հայրը զինուորական էր, որ Նապոլէօնի կայսրութեան շրջանում բարձրաստիճան դիրք ստացաւ: Մի կողմից իր պաշտօնը, միւս կողմից քաղաքական-պատերազմական եռուն ժամանակը հարկադրում էին գեներալ Հիւգօյին աստանդական կեանք վարել: Ահա այս պատճառով փոքրիկ Վիկտորին վիճակված էր իր մանկութիւնը եւ պատանեկութեան սկզբնական տարիները մասամբ Իտալիայում եւ մասամբ Սպանիայում անցկացնել: Հարաւային բնութիւնը իր չքեղութեամբ եւ կախարդական գեղեցկութեամբ, անկասկած, զօրեղ տպաւորութիւն պիտի թողնէր վառվռուն մանուկի վրա. Հիւգօյի փարթամ, գունագեղ երեւակայութեան սաղմերը գուցէ մեծ մասամբ հէնց հարաւային երկնքի տակ կազմակերպվեցին:

Կեանքի այս շրջիկ եղանակից յետոյ՝ Հիւգօյի ընտանիքը վերջապէս հաստատվում է Պարիզ: Այստեղ էլ ահա Վիկտորը սկսում է գրել իր անդրանիկ բանաստեղծութիւնները, որոնք ընդհանրապէս, ի հարկէ, դեռ խակ էին, բայց նայելով իր տարիքին՝ շատ յուսալի: 1817-ին նա գրում է մրցողական մի շարադրութիւն «Մտաւոր զբաղմունքի նշանակութեան» մասին, եւ ակադէմիայից պատուաւոր գովասանքի է արժանանում: Այնուհետեւ նա գրում է զանազան տաղեր, որոնցից աչքի է ընկնում մանաւանդ «Վէրդունի կոյսերը», իսկ նրա «Ֆլօրայի խաղերը» 1819 թուին պսակվում է ակադէմիական մրցանակով: Այս վերջին գործն էր, որ առիթ տուեց Շատօբրիանին պատանի բանաստեղծին անուանել՝ «Enfent sublime»:

Հիւգօն 19 տարեկան էր, երբ հրատարակվեց նրա բանաստեղծութիւնների առաջին ժողովածու—«Տաղերը». այնուհետեւ յաջորդաբար լոյս են տեսնում՝ «Նոր տաղեր», «Տաղեր եւ Բալլադներ». իր այս բանաստեղծութիւնների մէջ Հիւգօն ընդհանրապէս ենթարկված է ֆրանսիական կլասիկ գրողների ազդեցութեանը, իսկ իր քաղաքական հայեացքներով միանգամայն պահպանողական է: Պէտք է նկատել, որ Հիւգօյի հայրը պատկանում էր բոնապարտեան կուսակցութեան, իսկ մայրը մոլեռանդ արքայասիրական-բուրբոնեան էր: Եւ ահա վերջինս իր այս հակումներով ուժեղ ազդեցութիւն գործեց Վիկտորի վրա, որի բուրբոնական ոգեւորութիւնը երբեմն արդէն ծայրահեղ չափեր էր ընդունում եւ տարօրինակ արտայայտութիւն ստանում: Այսպէս, օրինակ, բաւական է յիշել այն նշանաւոր տաղը, որ նա նուիրել է Լիւդվիգ XVII-ին. այստեղ Հիւգօյի տղայական, անսանձ երեւակայութիւնը եւ արքայամոլութիւնը այնքան է առաջ գնում, որ նա Աստուծու միջոցով հրեշտակներին եւ մարգարէներին հրաւիրում է խոնարհվել նորածին թագաժառանգի առաջ—«Courbez vous, c'est un Roi!»: Այս դեռ բաւական չէ. Նոյն իսկ Աստուած դառնում է դէպի նորածինը եւ արտասանում—«O, Roi!»: Արքայամոլութեան հետ միասին Հիւգօն՝ մասամբ Շատօբրիանի եւ մասամբ Լամարտինի ազդեցութեան տակ՝ ցոյց է տալիս նաեւ կղերական հակումներ: Այն ինչ Նապօլէօնին, այս «արիւնարբու բռնակալին» նա ատում էր ամենակատաղի կերպով, որովհետեւ Նապօլէօնը մասամբ յեղափոխութեան շարունակողն էր, հետեւաբար եւ բուրբոնեան հարստութեան ոխերիմ թշնամին: Ինչպէս Նապօլէօնին, այնպէս էլ, հետեւողական կերպով, նա դէմ էր յեղափոխութեանը եւ առհասարակ XVIII դարի ամբողջ ոգուն. Նա ծաղրում էր այս դարի «խելքը», «բանականութիւնը», «գիտութիւնը». իսկ յեղափոխութեան մէջ, ինչպէս սրամիտ կերպով նկատում է Գէորգ Բրանդէսը, Հիւգօն ուրիշ ոչինչ չէր տեսնում, բայց եթէ միայն «կախաղան եւ զոհ»: Նա յեղափոխութեան զոհերին «նահատակներ» է դարձնում—ի հարկէ «նահատակներ» յանուն ancien régime-ի եւ մինչեւ անգամ ինքն էլ ծարաւում նահատակութեան:

1823-ին լոյս է տեսնում Հիւգօյի առաջին վէպը—«Han d'Yslande», այնուհետեւ՝ «Bug Jargal», որոնք այնքան էլ լաւ ընդունելութիւն չեն գտնում, որովհետեւ այս երկու գրուածքներում արդէն երեւում էին Հիւգօի ռոմանտիկական հակումների նախանշանները:

Հիւգօն երբեմն կատարեալ համեստութեամբ յայտարարում էր.—«Նոր շաւիղներ բաց անելու եւ գեղարուեստական նոր ձեւեր ստեղծելու մտքից ես միանգամայն հեռու եմ»: Բայց եւ այնպէս կարճ ժամանակից յետոյ նրան վիճակված էր դառնալ գրական մի նոր հոսանքի ղեկավար: Գէորգ Բրանդէս իր «XIX դարու գրականութեան» առաջին հատորում, գեղարուեստական նուրբ հոտառութեամբ եւ պատմական խոր ըմբռնումով ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս «հեղինակութեան» (autorité) գաղափարը Ֆրանսիայում ոչ մի ասպարէզի վրա այնպէս անխախտ չը մնաց՝ ինչպէս գրականութեան մէջ: «Հեղինակութեան» սկզբունքը գրականութեան մէջ կ լ ա ս ի ց ի զ մ ն էր, որ եւ ոչ մի անմիջական հարուած չը կրեց մեծ յեղափոխութիւնից: Բայց «հին րէժիմի» քայքայումը հետզհետէ գրականութեան մէջ էլ պէտք է տեղի ունենար եւ կլասիցիզմի բեկորներից գրական մի նոր ուղղութիւն պէտք է բողբոջէր—ռ ո մ ա ն տ ի կ ա կ ա ն դ պ ր ո ց ը, որի զարգանալուն շատ նպաստեց այն հակահեթանոսական, բուն քրիստոնէական ոգին, որի արծարծողներն էին Շատօբրիան, Լամարտին, Լամընէ եւ այլն. իսկ Հիւգօն՝ բացի զուտ քրիստոնէական ոգուց՝ նոյն իսկ պատանեկական տարիներում յափշտակվում էր միջնադարեան ասպետական անցեալով:

Հիւգօն 1827 թուին՝ իր «Կրոմվէլ» դրամայով արդէն բացարձակ կռիւ յայտարարեց կլասիցիզմի դէմ: Նա այս դրամայի առաջաբանում զետեղեց իր էսթէտիկական դաւանանքը, որը դէմ էր թէ արիստոտելեան «միութիւններին» եւ թէ առհասարակ վերացական «գեղեցիկ» գաղափարին: Այնուհետեւ, յունական շարժման ազդեցութեան տակ, նա գրեց իր նշանաւոր «Les Orientales», որին կարճ ժամանակից յետոյ հետեւեցին «Աշնանային տերեւները»: «Les Orientales»-ի հեղինակը արդէն դարձաւ Ֆրանսիական ռոմանտիկների գլխաւորը: Մենք մտադիր չենք լրագրական մի սղմված յօդուածում Հիւգօի եւ ընդհանրապէս ֆրանսիական ռոմանտիզմի մանրամասն վերլուծումով զբաղվել, նրա բնորոշ կողմերը, առանձնայատկութիւնները պարզել: Այսքանը միայն կը նկատենք, որ

եւ Բագուից ուղարկված բժիշկ Տէր-Ներսէսեանը, սակայն կոմիտետի կողմից նիւթական օգնութիւնը անհրաժեշտ համարվեց։

Մինչեւ այսօր միմիայն բաղուցիների մէջ ժողոված է 45,383 ր. 26 կոպէկ եւ ծախսված է մօտ 30,183 ր. 80 կոպէկ։ Ուտելեղէն ուղարկելը դադարեցրած է, պահանջ կայ բրեզենտի՝ վրաններ կառուցանելու համար։ Գ. Թաղիեվը դիմեց տեղիս շոքենաւային ընկերութիւններին, որ յօգուտ չամախեցիներին տան հին առագաստներ. շաբաթ եւ կիրակի օրերի ընթացքում ստացվեցին մօտ 70 մեծ առագաստներ, որոնք նոյն օրերում ուղարկվեցին Շամախի։ Նօբել ընկերութիւնը մի վրան ուղարկեց, որի տակ կարելի է զետեղել աւելի քան 70 հոգի։ Մի խօսքով, տեղիս կոմիտետը մեծ եռանդով է գործում եւ ինչ հնարաւոր է՝ անում է։ Մեր կողմից մնում է միմիայն աջողութիւն ցանկանալ կոմիտետին, որ այդպիսի սիրով գործում է յօգուտ դժբաղդացած չամախեցիների։

Վլադիկավկազի բնակչուհի խանի կին Նիսա խանումա Իբրահիմբէկօվա ուղարկել է Շամախի Հասան բէկ Մելիքօվի անունով 1500 ր. եւ առաջարկել է այդ գումարով 20 ընտանիք Թուրքերից ուղարկել Վլադիկավկազ, ուր յարգելի տիկինը նրանց կը պատսպարէ եւ կը կերակրէ, մինչեւ որ իրերի դրութիւնը կը պարզվի։ Սակայն Հասան-բէկը, տիկնոջ շնորհակալութիւն յայտնելով, խնդրեց այդ փողը որպէս ճանապարհի ծախս տալ այն ընտանիքներին, որոնք կամենում են Բագու գնալ, որովհետեւ չամախեցի Թուրք ընտանիքներից Վլադիկավկազ գնալու ցանկութիւն ոչ ոք չէ յայտնում։ Թաղիեվը իր կողմից նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց տիկնոջը։

Ռուսաստանի զանազան քաղաքներից նոյնպէս ստացվում են նուիրատուութիւններ, սակայն ոչ կոմիտէտի հասցէով, այլ ուղղակի նահանգապետի անունով։ Նոյնպէս նահանգապետի տրամադրութեան տակ են Թագաւոր Կայսրի նուիրած գումարը, Թագաժառանգի, Մեծ Իշխանների, կովկասեան կառավարչապետի, Բուխարայի էմիրի եւ Կարմիր Խաչի ընկերութեան նուիրած գումարները, մօտ 88,000 րուբլի։ Որքան շուտ գործադրվեն այդ գումարները, այնքան լաւ կը լինի, որովհետեւ ձմեռվայ ցրտերին եւ տարափոխիկ հիւանդութիւններին աւելի զոհեր կը գնան, քան երկրաշարժից վընասվեցին։

Ֆ. Մարդանեան

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները. 1) Ա. Ցարութիւնեանից—1 րուբլի, 2) օր. Մ. Վարդանեանից—2 ր., մի Անյայտից –5 րուբլի. ընդամենը 8 րուբլի. իսկ նախկինի հետ միասին 541 րուբլի 70 կոպէկ («Մշակի» նախընթաց 32-րորդ համարում 530 րուբլու փոխանակ սխալմամբ գրված էր 540)։ Բացի սրանից ստացված են չորեր Ս. Խիթարեանից եւ Գ. Ցակոբջանեանից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 12-ին

«Մշակի» № 29-ում «Քահանայ» ստորագրութեամբ լոյս տեսած նամակի մէջ իմ մասին ասված էր թէ՝ «Առաջին նիստին ապօրինի կերպով մասնակցել է ս. Սարգսի միաբան Եղնիկ քահ. Ալխազեան՝ իր միաբանակից տէր-Կոստանդնի կամայականութեան շնորհիւ»։ Իսկութիւնը վերականգնելու համար, խնդրեմ երկտողիս տեղ շնորհէք ձեր պատուական թերթում։

Իմ աւագ միաբան Կոստանդին քահանան ինձ յանձնեց արձանագրական թերթը՝ ասելով, որ նա այն օրը երեկոյեան պէտք է գնայ Գորի քաղաքը անձնական գործի համար եւ առաջարկեց, որ ես գնամ ժողովին։ Ես էլ գնացի եւ ներկայ եղայ ժողովին։ Հայր նախագահը յայտնեց մեզ՝ ժողովականներիս, թէ ներկայ ժողովի շարունակութիւնը կը լինի հետեւեալ երեքշաբթի երեկոյ։ Երկրորդ ժողովին գնացի. բայց եկաւ եւ միաբանս։ Նախ քան ժողովի սկսվելը՝ հարց ծագեց մեր մէջ, թէ մեզանից որը պէտք է մասնակցէ, թէեւ ամենայն իրաւամբ ես պէտք է մասնակցէի ժողովին, հայր նախագահի ասածի համաձայն, բայց ի զարմանս իմ եւ մի քանի պատգամաւորների, ինձ զրկեցին պատգամաւոր լինելու իրաւունքից։

Մնացածը թող ընթերցողը դատէ, արդեօք ապօրինի եմ մասնակցել ժողովին, թէ կանոնաւոր եւ կամ իրաւացի էր, որ ինձ ձայնից զրկեցին երկրորդ ժողովին։

Եղնիկ քահ. Ալխազեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, յունվարի 30-ին

Թիֆլիսի հայոց լրագիրները «Аргонавтъ» լրագրից արտատպած ոչ այնքան ճիշդ տեղեկութիւններ են հաղորդում Շուշու էլէկտրական տրամվայի մասին։

Ահա ստոյգ աղբիւրից վերցրած մանրամասնութիւնները։ Քանի տարի առաջ, բժիշկ Մովսէս Աթաբէգեան մտադիր էր իր սեփական կալուածքից մինչեւ Շուշի կառուցանել էլէքտրական երկաթուղի։ Ցիչեալ կալուածքի միջով անցնում է այնպիսի մէկ գետակ, որի շարժիչ զօրութիւնը ստեղծել կարող է բոլոր հեչտութիւնները գործարաններ եւ տրամվայներ բանացնելու համար։

1900 թւին Աթաբէգեան հաստատապէս ձեռնարկեց այդ գործին, բացեց անդամակցական ստորագրութիւն, 500 ր. նշանակելով ամեն մի ակցիան։ Սիմէնս եւ Գալսէ ընկերութեան ինժեներները անդադար հետազօտում էին այդ կարճ ճանապարհի պայմանները եւ լեռները։ Նրանք կազմեցին պլանը, յօրինեցին նախահաշիւը։ Այսօր բժիշկ Աթաբէգեան Սիմէնս եւ Գալսկէ ընկերութեան հետ պայմանաւորված է այդ գործի վերաբերմամբ. երբ իշխանութիւնը կը հաստատէ այդ ակցիոներական ընկերութիւնը, այն ժամանակ էլ գործը կը սկսվի։ Առ այժմ հարցը այդ 7 վերստ ճանապարհի մասին է։ Այդ մէկ փորձ է հասարակութեան համար, երբ էլէկտրական գիծը պատրաստ կը լինի, երբ մէկ ժամվայ մէջ էլէքտրական կառքերը երկու անգամ ել եւ էջ կանեն, եւ վերջապէս, երբ կը տեսնեն, որ մեր հողը եւ երկինքը նոյնն են, ինչպէս եւ Շվէյցարիայինը, հաւատը կը կենդանանայ եւ օժանդակութիւնը կը չատանայ։

Այդ գիծը պիտի շարունակվի մինչեւ Գանձակ։ Շուշուց Գանձակ մօտ 100 վերստ հեռաւորութիւն ունի այն տեղով, ուր պիտի կառուցվի էլէքտրական երկաթուղագիծը։ Այդ ամբողջ տարածութիւնը արդէն հետազօտված է։

Ժամհարեան եղբայրները այս գործի հիմնադիր են եղել։ Մնում է միմիայն հաւանութիւն ստանալ բարձր իշխանութեան կողմից։

Այդ ակցիոներական ընկերութիւնը ահագին օգուտներ է խոստանում Գանձակի նահանգի այն մասերում, ուր պիտի անցնէ նոր ճանապարհը։ Արդիւնաբերութիւնը եւ առեւտուրը ոյժ եւ կենդանութիւն կը ստանան մեր կողմերում, ճանապարհորդը հանգստութիւն եւ կեանքի ապահովութիւն կունենայ։ Մեզ շրջապատող Ջանգեզուրի, Ջիբրայէլի, Ջաւադի գաւառները իրանց բերքերով ոչ պակաս զարկ կը տան տեղական առեւտրին, որ այսպիսի մի յարմար ճանապարհի է սպասում։

Խ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրաբան Վէբէր, որ կառավարութեան կողմից ուղարկված էր Ախալքալաքի երկրաշարժը հետազօտելու համար, այժմ ուղարկվում է Շամախի նոյն նպատակով։

—

Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավան, քննելով ուսումնարանական մասնաժողովի զեկուցումը
իշխանուհի Թումանեանի արհեստանոցին
ղաքային միջոցներից օժանդակութիւն
վերաբերմամբ, որոշեց միջնորդութիւն յա
ցանել դումայում, որ տարեկան 1000 րու
նշանակվի, որպէս նպաստ յիշված արհես
նոցին այն պայմանով, որ այնտեղ 20
կերտուհիներ սովորեն ձրիապէս Թիֆլիսի
կիչներից։

—

«Рус. Вѣд.» լրագրին գրում են Պետերբ
գից. «Երէկ, փետրվարի 6-ին, Պետերբուրգ
բաղարձաւ կոմս Լեվ Լվօվիչ Տօլստօյ, որ
ժամանակ առաջ կանչված էր Գասպրա հիւ
հօր մօտ։ Լեվ Լվօվիչ բերել է իր հետ ամե
մխիթարական լուրեր։ Ականաւոր վիպագր
առողջութիւնը նշանաւոր չափով բարւոքվե
է եւ նա արդէն բոլորովին առողջանալու
է։ Երէկ Տօլստօյ—որդին հեռագիր ստա
Գասպրայից, որի մէջ ասված է, թէ կոմսի
առողջութիւնը շարունակում է բարւոքվել,
տանգը բոլորովին անցել է, թէեւ թեթ
տենդը շարունակվում է»։

—

Կառավարութիւնը, ինչպէս հաղորդում
մայրաքաղաքի լրագիրները, թոյլ է տուել Թ
լիսի քաղաքացի պ. Արուշանօվին, Ներսիս
խմբագրութեամբ, հրատարակել Մոսկվա
մի ամենօրեայ լրագիր «Торговый Курь
անունով։

—

Անդրկովկասեան երկաթուղիների վա
թեանը պաշտօնապէս իմաց է տրված, թէ
երկաթուղիների հանգուցեալ կառավարիչ
դենեվի փոխարէն նշանակված է ինժեներ
վանօվսկի, որ Թիֆլիս կը հասնի առաջ
մարտ ամսի առաջին թւերում։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ առաջի
կիրակի, փետրվարի 17-ին, Թիֆլիսի ժողո
րանում, հայ դերասանական խմբի անդամնե
տ. Մելիքեանի, տ. Արաքսեանի, օր. Վարդ
հու, պ.պ. Միրաղեանի, Ցարութիւնեանի,
Տէր-Դաւթեանի մասնակցութեամբ, կը
մի ներկայացում։ Խաղալու են Գ. Սունդ
կեանցի «Քանդած օջախ» կոմեդիան եւ «Ս
հարը սեղանի տակ» վօդեվիլը։ Ներկայաց
տրվում է ի նպաստ տ. Մելիքեանի։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը մի
բերականով կրկնեց, որ դասակարգային
տատութիւնները, երբ միջնորդութիւնն
ստանում հարկատու անձերից անցագիրը

Հիւգօի՝ իբրեւ քնարերգու բանաստեղծի մեծութիւնը կայանում է նրանում, որ նա ռոմանտիկ է։ Անհերքելի է, որ նրա ռոմանտիզմը չափազանց ֆանտաստիկական է, երբեմն բնական լինելուց միանգամայն հեռու («բնական» այն չափով, ի հարկէ, եթէ առհասարակ որ եւ է ռոմանտիկական բանաստեղծութիւն հնարաւոր է այդպէս անուանել), բայց նրա տողերի գեղունի լիրիքականութիւնը առանձնապէս ռոմանտիկական յափշտակութիւնների ծնունդ է։

1830 թւին լոյս տեսաւ Հիւգօյի «Էրնանին»։ Այս դրաման արդէն գայթակղութեան մի վըտանգաւոր քար դարձաւ. ներկայացման ժամանակ «Théâtre Français»-ում կլասիկական եւ ռոմանտիկ ուղղութիւնների ներկայացուցիչների մէջ մի կատարեալ ճակատամարտ սկսվեց, որ եւ աւելի կրքոտ կերպով տեղափոխվեց մամուլի էջերը։ Հիւգօի դրամաների շարքին վերջ տալու համար յիշենք այստեղ, որ նա «Էրնանիից» առաջ գրել էր «Marion Delorme», որ աջողութիւն չունեցաւ. այնուհետեւ յաջորդաբար լոյս են տեսնում հետեւեալ դրամաները.—«Արքան զուարճանում է», «Լուկրէց Բորջիա», «Մարիա Տիւդոր», «Անջէլօ», «Րիւի Բլազ». իսկ ութսունամեայ հասակում նա գրեց իր վերջին դրաման «Torquemada»։ Հիւգօն իր այս դրամաներում ամենաուժեղ կերպով աչքի է ընկնում իր գրելու առանձնայատուկ եղանակով, որ թէեւ, ըստ էութեան, ընդհանուր ֆրանսիական է, բայց յատկապէս՝ զուտ հիւգօյական—բնաւորութիւնների եւ դրութիւնների սուր նախադրութիւն, չլացնող, խիստ գոյներ, ծայրահեղութիւններ եւ աներեւակայելի չափազանցութիւններ։ Գրելու այս եղանակը Հիւգօն ցոյց տուեց նաեւ իր առաջին նշանաւոր վէպում—«Notre-Dame de Paris», որ լոյս տեսաւ 1831 թւին։

Գրական ուղղութեան հետ միասին՝ Հիւգօն հետզհետէ փոխում է իր քաղաքական դաւանանքը։ Իբրեւ ռոմանտիկ, հանճարի պաշտամունքի երկրպագու, նա չէր կարող չը ոգեւորվել Նապօլէոնի հսկայ անձնաւորութեամբ։ Եւ ահա մոլեռանդ հակաբօնապարտեանը այժմ նոյն իսկ միստիքական յափշտակութեամբ է վերաբերվում դէպի Նապօլէօնը։ Բայց աւելի նշանաւոր էր մի ուրիշ յեղաշրջում, որ տեղի ունեցաւ նրա մէջ—արքայասէր եւ կղերական Հիւգօն կամաց դառնում է ազատամիտ—սահմանադրական։ Նա բանաստեղծին համարում է «մարգարէ», «ժողովրդական հովիւ», «ազգերը ղեկավարող հրեղէն սիւն»։ Ահա այս սրբազան միսիայի գիտակցութիւնը ոգեւորում է երիտասարդ բանաստեղծին եւ մղում դէպի քաղաքական-հասարակական գործունէութեան հրապարակ ասպարէզը։ Պարզ է, որ այս փոփոխութիւնը եւ գիտակցութիւնը ինքնաբերաբար, խորին համոզմունքով երեւան եկաւ երիտասարդ բանաստեղծի մէջ։ «Բոլոր աստիճաններից», ասում է ազնիւ բանաստեղծը, «որոնք խաւարից դէպի լոյսն են առաջնորդում, ամենադժուարը եւ ամենապատուաւորը, անտարակոյս այն է, որով բնածին արիստոկրատը հետզհետէ դառնում է դեմօկրատ»։ Մի ուրիշ անգամ Հիւգօն իրան անուանում է «ահարկու դէմագօգ», «հին այբբենարանի (քաղաքական եւ գեղարուեստական) բարբարոս քայքայողը», որ «խօսքերի սեւ կոյտը գաղափարների փայլին խառնելով՝ փոթորկում է թանաքամանը»։

Հիւգօն, չը նայելով որ իր գրական նոր ուղղութեամբ տեղի տուեց մի ուժեղ պայքարի, այնուամենայնիւ 1841 թուին ընտրվում է ակադէմիայի անդամ, իսկ Լիւդվիկ-Ֆիլիպպի սահմանադրական միապետութեան ժամանակ՝ 1845-ին, դառնում է «պէր» եւ մի քանի տարուց յետոյ ընտրվում է սահմանադրական ժողովի անդամ։ Այս ժողովում նա արտասանում է իր առաջին կրակոտ ճառերը եւ պահպանողականներից հետզհետէ հեռանալով՝ դառնում է արմատական։ Նա իր լուսամիտ հայեացքներով սկսում է խիստ մաքառում՝ կղերական հոսանքի եւ կառավարական յետադէմ ուղղութեան դէմ. նա ջերմ կերպով պաշտպանում է սահմանադրական-ժողովրդական սկզբունքները, մամուլի եւ գիտութեան ազատութիւնը. ոգեւորված պրօպագանդա է անում մանաւանդ մահվան պատժի դէմ. այս պրօպագանդան նա սկսել էր՝ առանց դեռ քաղաքական ասպարէզում որ եւ է ներգործական դեր ստանձնելու իր մի յայտնի աշխատութեան մէջ «Դատապարտվածի վերջին օրը»։ Նա եռանդուն մասնակցութիւն ցոյց տուեց Լուի Նապօլէօնի դէմ սկսված արշաւանքին, եւ երբ վերջինս դեռ կայսր չէր յայտարարվել՝ Հիւգօյի գլուխն արդէն գնահատված էր 25,000 ֆրանկ։ Բայց Հիւգօն հազիւ դուրս պրծվեց Ֆրանսիայից եւ փախաւ Բէլգիա։ Այստեղ նա շուտով հրատարակեց իր «Napoléon le petit» գրուածքը եւ զանազան բանաստեղծութիւններ, որոնք Նապօլէօն III-ի դէմ էին ուղղված։ Այս գրուածների պատճառով՝ նա ստիպված էր իսկոյն հեռանալ Բէլգիայից եւ տեղափոխվել Ջերսէյ կղզին, որ գտնվում էր անգլիական հովանաւորութեան տակ. սակայն այս կղզուց նրան վիճակված էր դարձեալ հալածվել եւ վերջնականապէս հաստատվել Գէրնզէյ կղզում, ուր նա հիմնեց իր յայտնի բնակարանը (Hauteville-House)։ Այս առանձնացած վայրում հետզհետէ լոյս են տեսնում Հիւգօյի «Դիտողութիւնները», «Դարերի լեգէնդան», բայց որ գլխաւորն է «Թշուառները», տասը հատորից բաղկացած այս հսկայական վէպը, որ միաժամանակ տպագրվեց Եւրոպայի զանազան կենտրոններում եւ Հիւգօյի հռչակը համաշխարհային դարձրեց։ Լամարտինին ուղղած յայտնի նամակում ահա թէ ինչպէս է որոշում Հիւգօն «Թշուառների» նպատակը. «Ես կամենում եմ ոչնչացնել անողոքութիւնը այն ճակատագիրների, որոնց հեղինակը ինքը մարդն է. ես դատապարտում եմ ստրկութիւնը, հալածում չըքաւորութիւնը, տգիտութիւնը, բժշկում եմ հիւանդութիւնը, լուսաւորում եմ խաւարը, արհամարհում եմ ատելութիւնը»... «Թշուառների» սոսկալի նկարագիրներով նա արծարծում էր «բարձր մարդկայնութեան ծարաւը»։

Թէեւ Ֆրանսիայից հալածվածները ներողութեան արժանացան, բայց Հիւգօն գերադասեց դեռ երկար մնալ իր առանձնութեան անկիւնում։ Բայց հայրենիքի ծանր ճգնաժամին նա փոքրոգի չը գտնվեց, կատարեց իր քաղաքացիական ազնիւ պարտականութիւնը եւ մօտ
քսանամեայ բացակայութիւնից յետոյ 18
աշնանը առաջին անգամ ոտք կոխեց իր սի
հայրենիքի հողի վրա, որ այդ ժամանակ թ
վել էր հազարաւոր ֆրանսիացիների արիւ
Հիւգօն առաջին րոպէին իր արտասուք
խառնում այդ արիւնին եւ Պարիզ հասնե
սկսում է իր հայրենասիրական գործը։ Ֆր
սիայի մայրաքաղաքը դեռ նոր էր պաշար
գերմանական յաղթական բանակով եւ ահա
մի ոգեւորված կոչ է ուղղում գերմա
ցիներին՝ դադարեցնելու համաշխարհային
ղաքի պաշարումը։ Նա չէր կարող տանել
գերմանացիները «վանդալներ», «բարբարոս
դառնային եւ վայելէին մի այնպիսի յաղ
թիւն, որ միայն «անպատուութիւն է»։ Նա
ւիրում է վերջ դնել արիւնահեղ պատերազ
Բայց պատկառելի բանաստեղծի կոչը մնա
«ձայն բարբառոյ յանապատի»։ Այս սոսկ
պատերազմի ազդեցութեան տակ նա գրեց
«Սոսկալի տարին»։

Հիւգօյին վիճակված էր Կօմմիւնի հետ ունեց
մի ընդհարման պատճառով՝ դարձեալ ժա
մանակ հեռու մնալ հայրենիքից. նա այս
գամ գնաց Լօնդօն, բայց երկար չը մնաց
տեղ եւ շուտով վերադարձաւ Պարիզ։ 1876
նա ընտրվում է սենատոր։ Հիւգօն արդէն
դադրել էր գրական մեծ երկեր արտադրել
Ծերութեան հասակում նա տալիս է մի
փոքրիկ գրուածներ, որոնք մեծ մասամբ
[illegible] բնաւորութիւն են կրում
մոռանանք սակայն յիշել, որ նա գրում
հրատարակում է իր «Յիշողութիւնները»։

Հիւգօն վախճանվում է 1885-ի մայիսի 22
եւ թաղվում է Պանթէօնում։

Նշանաւոր բանաստեղծը իր զառամեալ
սակում չը տեսնված ցոյցերի եւ ոգեւոր
թեան առարկայ էր դարձել. այնպէս որ
մահը եւ թաղումը համազգային մի
կերպարանք ստացան։ Ֆրանսիական ժողովուրդ
այդ նոյն համազգային զգացմունքը արտայայ
տելու է եւ այսօր՝ իր սիրելի բանաստեղ
ծննդեան հարիւրամեակին։

Վ. Նալբանդեան

...րոգելու մասին, չը պահանջեն այդ անձերից ներկայացնել հին անցագրերը։ Այն անձինք, որոնք կարիք ունեն նորոգելու անցագրերը, պարտաւոր չեն յետ ուղարկել հները դատաւորական հաստատութիւններին, այլ վերջինները, ստանալով միջնորդութիւնը, կազմում են նոր անցագիր եւ ուղարկում խնդրողին ոստիկանութեան միջոցով, որ նոր անցագիրը տիրոջը յանձնելիս յետ է առնում նրանից հինը։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Շամախում հասած սոսկալի աղէտի լուրը խորը վիշտ պատճառեց նաեւ մեր ժողովրդին, նրա սրտում արձագանք գտնելով այդ աղէտին զոհ գնացածների օգնութեան գործը։ Երեւանի քաղաքացիները անձամբ տները եւ խանութները շրջելով հանգանակեց առ այժմ 1000 րուբլուց աւելի եւ անմիջապէս փոխադրեց աղէտի տեղը։ Տուին համարեա ամենքը, որոնց դիմումին եղաւ, տուին առանց նեղ հաշիւները ի նկատի ունենալու, առանց ակնարկի անգամ, թէ Շամախու բնակիչների ահագին մեծամասնութիւնը Թուրքեր են եւ թէ այդ աղէտին զոհ են գնացել մեծ մասամբ նրանցից։ Այդպէս էլ պէտք է լինէր. չէ՞ որ թշուառութիւնը հայրենիք չունի, նրա համար կրօն գոյութիւն չունի եւ որ նա մխիթարութիւն գտնելու իրաւունք ունի ամեն մի զգայուն սրտի մէջ։ Դիմումին եղաւ նոյնպէս մի քանի հարուստ Թուրքերի, նրանք էլ տուին. նրանց մէջ էլ պատահում են բարի գործը սիրող անհատներ, բայց, ընդհանրապէս, չէ կարելի չը նկատել, որ բարեգործութիւնը մեր քաղաքի Թուրք ժողովրդի մէջ չէ տարածուած եւ որ նրանք ինքնաբերաբար ոչինչ չեն անում, այն էլ ոչ միայն դէպի օտարները, այլ եւ դէպի իրանց եղբայրները։ Մեր դրացի Թուրքերը Թւով քիչ չեն հայերից եւ ոչ էլ հարստութեամբ պակաս, բայց որ նրանք հայերից չատ յետ են մնացել նման դէպքերում, այդ փաստ է։»

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 10-ին, քաղաքային ժողովարանի դահլիճում, կայացաւ հայ եւ ռուս Թատերասէրների միացեալ խմբի երկրորդ ներկայացումը հայերէն լեզուով։ Խաղացին Մոլիէրի «Սկապէնի արարքները» երեք արարուածով կօմէդիան եւ Փառնակէսի «Բանաստեղծ» մի արարուածով վօդըվիլը։ Խաղն ընդհանրապէս լաւ անցաւ։ Որչափ գովելի է Թատերասէրների եռանդը, նոյնչափ դատապարտելի է հասարակութեան, մանաւանդ ուսեալ դասակարգի անտարբերութիւնը դէպի այդ գեղեցիկ գործը։ Մեր հարուստները երբէք կարիք չեն զգում ինքնաբերաբար տոմսակ գնելու, իսկ ուղարկած կամ առաջարկածներն էլ առանց քաշվելու մերժում են ընդունել։ Խօսքի ժամանակ նրանք գանգատվում են, որ կեանքը խիստ տխուր եւ միակերպ է անցնում Կարսում, ոչ մի հոգեկան զուարճութիւն ստանալու միջոց չը կայ, բայց Թատրօնը, որ միակ տեղն է այդ տեսակ բաւականութիւն ստանալու համար, դատարկ է մնում եւ ծախսերը չէ ծածկում, կամ եթէ երբեմն էլ գոհացուցիչ մուտք է գոյանում, այն էլ հազար ու մի դիրք ունեցող մարդկանց չնորհիւ, որոնք խանութից խանութ ընկած աջողեցնում են մի քանի տոմսակներ ծախել։ Ի հարկէ, այս ամենը Թատերասէրներին չը պէտք է յուսահատեցնէ եւ նրանք պիտի չարունակեն իրանց օգտաւէտ գործը նոյն եռանդով, ինչպէս սկսել են, բայց չէ՞ որ հասարակութիւնն էլ պիտի աշխատէ մի կողմ Թողնել իր դատապարտելի անտարբերութիւնը դէպի հասարակական ամեն մի օգտաւէտ գործ, որպէս զի ձեռնարկողները ստիպված չը լինեն Թողնել եւ դադարեցնել իրանց սկսածը։

—

ՍԱՄԱՂԱՐ գիւղից (Էջմիածնի գաւառ) մեզ գրում են. «Մի ամիս չը կայ, որ Վաղարշապատ է եկել մեր նոր գաւառապետ պ. Շմերլինգ, եւ ամեն բան նոր կարգի մէջ է մտնում։ Նա խըստապահանջ մարդ է։ Շատ անգամ գիշերները անսպասելի կերպով զանազան գիւղեր է մըտնում եւ կանչում գիւղապահներին եւ վայ այն գիւղի տանուտէրին եւ գիւղապահներին, որոնք իր ձայնին պատրաստ չը լինեն, իսկոյն կուղարկէ Վաղարշապատ բանտ նստելու։ Բացի այդ, նա խիստ մաքրապահանջ է, եւ նրա հրամանով գաւառիս բոլոր գիւղերի փողոցները եւ բակերը մաքրվում են աղտեղութիւններից եւ գարշահոտութիւններից։ Յոյս կայ, որ նոր գաւառապետի չնորհիւ թէ գաւառը անդորր մնայ, եւ թէ հիւանդութիւնների առաջն առնվի»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երկար չորային եղանակներից յետոյ, բնութիւնը մռայլվեց եւ ահա երեք օր է ընդհատումներով տեղում է անձրեւ եւ ձիւն, եղանակն երբեմն ցրտում է եւ գետինը սպիտակում ձիւնից։ Թէեւ պտղատու ծառերին եւ խաղողի մատերին Թերեւս այսպիսի ցրտերը մի փոքր վնաս են, բայց սարերում ձիւն է նստած եւ այդ անհրաժեշտ է գարնան եւ ամառվայ ոռոգող գետերին ջուր մատակարարելու համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼՕ-ԵԱՊՕՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Այն խոր յուզմունքը, որ առաջացրեց անգլօ-եապօնական նոր դաշնակցութեան անակնկալ լուրը, դեռ չէ հանդարտվել Եւրոպայի եւ Ամերիկայի քաղաքական չրջաններում։ Հին եւ Նոր աշխարհների մամուլը անընդհատ զբաղված է նոր երկպետական դաշնակցութեան հաւանական հետեւանքներով։ Դաշնագրի մէջ դեռ չը լուսաբանված եւ մութ մնացած մի քանի կէտեր զանազան մեկնաբանութիւններ են առաջ բերում։ Ամենից առաջ աչքի է ընկնում այն մտերիմ յարաբերութիւնը, որ հաստատվել է Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների եւ Նոր երկպետեան դաշնակցութեան մէջ. այն ճառը, որ անգլիական պարլամենտում արտասանեց այդ առիթով լորդ Կրանբօրն, չատ բնորոշ է. նա ուղղակի ցոյց է տալիս, որ անգլիական կառավարութիւնը մեծ յոյսեր ունի, որ Վաշինգտօնի կառավարութիւնը կը յարէ անգլօ-եապօնական դաշնագրի մէջ արտայայտված ընդհանուր քաղաքականութեան եւ երկպետեանը կը դառնայ երեքպետեան դաշնակցութիւն։ Ամերիկական մամուլն եւս իր կողմից համակրութեամբ է ողջունում նոր դաշնակցութիւնը. նա գտնում է, որ Անգլիայի եւ Ամերիկայի չահերը ծայրագոյն Արեւելքում համերաչխ են, այդ պատճառով, ասում է Նիւ-Եօրկի «Evening-Post» լրագիրը, Ամերիկան ողջունում է անգլօ-եապօնական դաշնակցութիւնը, իբրեւ խաղաղութեան գրաւական»։

Սակայն ամենագլխաւոր խնդիրը նոր դաշնակցութեան նպատակն է։ Այդ կողմից խնդիրը բազմաթիւ բացատրութիւնների տեղիք է տալիս։ Նախ եւ առաջ պէտք է ասենք, որ նոր դաշնակցութեան ծագումը կապ ունի այն ճանապարհորդութեան հետ, որ անցեալ տարվայ վերջը մարկիզ Իտօ կատարեց Եւրոպայում։ Յայտնի է, որ եապօնական այդ դիպլօմատը առաջ այցելեց Պետերբուրգ, որպէս զի տեսնէ, թէ հնարաւոր է համաձայնութիւն կայացնել Եապօնիայի եւ Ռուսաստանի մէջ արեւելա-ասիական հարցերի մասին։ Պետերբուրգում չատ լաւ ընդունելութիւն ցոյց տուեցին մարկիզ Իտօյին եւ, ըստ երեւոյթին, ոչինչ ընդդէմ չունէին այդպիսի դաշնագիր կնքելու դէմ։ Գնալով Լօնդօն, մարկիզը յայտնեց անգլիական կառավարութեան իր բանակցութիւնները ռուսաց կառավարութեան հետ. Անգլիան առաջարկեց աւելի նպաստաւոր պայմաններ եւ մարկիզ Իտօն յայտնեց Ռուսաստանին, թէ սրա առաջարկութիւնները ընդունել չէ կարող։

Բայց, ինկատէս, ում դէմ է ուղղված այդ նոր երկպետեան դաշնակցութիւնը, որին պէտք է, ըստ երեւոյթին, չուտով միանայ եւ Ամերիկան։ Ռուսաց մամուլը չէ համարում նրան ուղղված Ռուսաստանի դէմ այն պատճառների հիման վրա, որ մենք բացատրեցինք անցեալ անգամ, բայց արտասահմանեան մամուլը այլ կարծիքի է։ Մի կէտի մասին համաձայն են գրեթէ ամենքը արտասահմանում. երկու դաշնակիցները, կապելով իրանց դաշնագիրը, նկատի են ունեցել եւ Մանջուրիան՝ համարելով նրան Չինաստանի անբաժան մասն. այդ չատ դրական կերպով յայտնեցին իրանց ճառերի մէջ եւ լորդ Լանսդօուն ու լորդ Կրանբօրնը։ Ուրեմն, Մանջուրիայի խնդիրը, որ մինչեւ այժմ համարվում էր մի մասնաւոր խնդիր եւ Ռուսաստանի, Չինաստանի ու Պեկինի դիւանախորհրդի ժամանակ ամենեւին չը չօչափվեց, դառնում է միջազգային հարց. ուրեմն բրիտանական դիպլօմատիան յաղթանակում է, քանի որ նա սկզբում ամեն ջանք գործ էր դնում Մանջուրիայի հարցը յարուցանել։ Այդպէս էլ հէնց նկատում են ֆրանսիական լրագիրները, համարելով անգլօ-եապօնական դաշնակցութիւնը անգլիական դիւանագիտութեան կատարեալ յաղթանակ։ Այդ լրագիրները ուղղակի յայտնում են, որ նոր դաշնակցութիւնը կարող է ուղղված լինել միայն Ռուսաստանի դէմ, իսկ այն «միւս» պետութիւնը, որի մասին խօսք կայ դաշնագրի մէջ, կարող է լինել միայն Ֆրանսիան։ Դաշնագրի մէջ ասված է, որ եթէ դաշնակից պետութիւնների մէկը պատերազմի բռնվի մի որ եւ է պետութեան հետ, միւս դաշնակիցը պէտք է չէզոք մնայ, բայց եթէ նրա թշնամուն օգնէ մի այլ պետութիւն, այն ժամանակ դաշնակիցը պէտք է օգնութեան համնէ։ Ուրեմն, եթէ Եապօնիան պատերազմ սկսէ Ռուսաստանի դէմ, Անգլիան պէտք է չէզոք մնայ, բայց եթէ Ռուսաստանին օգնէ մի այլ պետութիւն, այն ժամանակ Անգլիան պէտք է Եապօնիային օգնութեան համնի։ Արդ, յայտնի է, որ Եապօնիան բացի Ռուսաստանից, ուրիչ որ եւ է պետութեան հետ կռւել չէ կարող, որովհետեւ ուրիչ որ եւ է պետութեան հետ չահերի ընդհարումն չունի. Ռուսաստանին եւս օգնել կարող է Ֆրանսիան։ Այդ նկատումներով, չատերը գտնում են, որ «այժմ բոլորովին անկարելի է դարձել Ռուսաստանի համար ցանկալի մտքով համաձայնութիւն կայացնելը Մանջուրիայի մասին Չինաստանի հետ»։

Հ. Ա.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Matin» լրագիրը հաղորդում է, թէ նախ քան Անգլիայի հետ դաշնակցութիւն կապելը, Եապօնիան նոյնը առաջարկել է Ֆրանսիային։ Մարկիզ Իտօ,—պատմում է «Matin»,—դիմեց մեր կառավարութեան՝ առաջարկելով կապել ֆրանկօ-եապօնական դաշնակցութիւն։ Բայց Ֆրանսիան, որպէս հաւատարիմ դաշնակից, պատասխանեց եապօնական լիազօր դեսպանին, որ չէ կարող անել այդ առանց Ռուսաստանի համաձայնութեան։ Մարկիզ Իտօ ուղեւորվեց Պետերբուրգ։ Ռուսաստանը մերժեց եապօնառուսական դաշնակցութիւնը եւ այդ ժամանակ միայն դեսպանը դիմեց Անգլիային, խնդրելով ապահովել Եապօնիայի չահերը Կորէայում։ Բրիտանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը համաձայնեց մարկիզ Իտօի բոլոր առաջարկութիւններին եւ անգլօ-եապօնական դաշնակցութիւնը ստորագրվեց։

—«С. Петерб. Вѣдомости» լրագրի մէջ կարդում ենք. «Յայտնի արեւելագէտ պրօֆէսօր Բրունգօֆէր, առաջիկայ ամարային դասընթացում, սկսելու է կարդալ Բեռնի համալսարանում մի չարք հրապարակական դասախօսութիւններ «Կոմս Լ. Տօլստօյի եւ համաչխարհային պատմութեան մէջ նրա ունեցած նչանակութեան մասին»։—Ժընեվում այս օրերս կայացաւ Վիկտորիա սրահում, Եւրոպայի հայ ուսանողական միութեան հրաւէրով, Ֆրանսիս Պրէսանսէի դասախօսութիւնը հայոց հարցի մասին։ Ժողովը բացվեց Ժընեվ կանտօնի պետական խորհրդի նախագահի ճառով, որի մէջ նախագահը արտայայտեց Շուէյցարիայի համակրութիւնը դէպի հայերը։ Պրէսանսէի դասախօսութիւնը ընդունվեց ոգեւորութեամբ»։

—Ատրպատականի Մարաղա քաղաքից մեզ հաղորդում են, որ այդտեղի հայ ժողովրդի մէջ ահագին երկպառակութիւններ եւ խռովութիւններ ծագած լինելով, տեղական քահանայի եւ ռուսաց վաճառականապետ Միրզա Աւթանդիլեանի ապօրէն արարքների պատճառով, ամբողջ հայ ժողովուրդը բէստ է մտել հեռագրատունը եւ գանգատներ է ուղարկել հեռագրով Թաւրիզ գահաժառանգին, առաջնորդ Եղիչէ վարդապետին, ռուսաց հիւպատոսին եւ վաճառականապետին։ Եղիչէ վարդապետ Մուրադեան չտապել է գնալ Մարաղա եւ քննել գործը։ Ցաւալի է, որ Մարաղայի փոքրիկ հայ ազգաբնակութիւնը այդպիսի գայթակղական դէպքերի առիթ է տալիս, փոխանակ համերաչխութեամբ ապրելու եւ առաջ տանելու իրանց ներքին գործերը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 11-ին գիւղատնտեսական թանգարանի դահլիճում տեղի ունեցաւ ձկնաբուծութեան միջազգային կօնգրէսի բացումը։ Ճառեր խօսեցին նախագահ Վէչնեակօվ, երկրագործութեան եւ պետական կալուածքների մինիստր Երմօլօվ եւ օտարազգի պատուիրակները։ Կօնգրէսի բացմանը ներկայ էին դիպլօմատիական մարմնի անդամները։ Կօնգրէսի անդամները մօտ 300 են, որոնց թւում մօտ 70 օտարազգիներ։

Փետրվարի 11-ին, առաւօտեան, Բուխարայի էմիրը իր չքախմբով եւ Թուրքեստանի գեներալ-նահանգապետի հետ այցելութիւն գործեց զինուորական մինիստրին եւ գլխաւոր չտաբի հրամանատարին։ Ժամը 3-ին էմիրը իր չքախմբով ներկայացաւ Նոցա Կայսերական Մեծութիւններին. էմիրը հարուստ ընծաներ մատուցեց. ընդունելութեան ժամանակ ներկայ էր Թուրքեստանի գեներալ-նահանգապետը։ Ժամը 5-ին էմիրը իր չքախմբով արտաքին գործերի մինիստրի մօտ էր։

ՊՐԷՏՕՐԻԱ։ Փետրվարի 5-ի գիշերը 300 բօէրներ յարձակվեցին Ֆրանկֆորտ-Վրէտէի բլօկհաուզների գծի վրա եւ բօէրական մէկ ուրիչ զօրաբաժնի օգնութեամբ, որ եկել էր հարաւից, քանդեցին երկաթաթելի պարիսպը եւ, քչելով տաւարը, անցան զօրեղ կրակի տակ բլօկհաուզների գծի միջով։ Մի քանի բօէրներ սպանվեցին։ Թշնամիները տարան նրանց մարմինները։ Դէվէտ գտնվում է այժմ Վիլգէ գետի մօտ. նրա զօրքերը մանր զօրաբաժինների բաժանվեցին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Պրինց Հէնրիխի ժամանելու ժամանակ ամերիկական նաւատօրմի բոլոր նաւերի վրա սուլոցի նչաններ տրվեցին. նաւահանգստային ամրութիւնները ողջունեցին նրան թնդանօթաձգութեամբ։ Կարանտինային կայարանի մօտ Էվանս իր չտաբով ողջունեց պրինց Հէնրիխին «Կրօնպրինց Վիլհէլմ» չոգենաւի վրա, որից յետոյ ամենքը բարձրացան կապիտանական փոքրիկ կամուրջի վրա։ Այդ ժամանակ «Կրօնպրինց Վիլհէլմ», ափին հաւաքված ամբոխի ոգեւորված աղաղակների ուղեկցութեամբ, մըտաւ Հուդզօնեան ծովածոցը եւ դիմեց դէպի պատնէչը. այնտեղ պրինց Հէնրիխ իսկոյն եւ եթ փոխադրվեց «Հօհէնցօլէրն» զբօսանաւը, ուր ընդունեց Գօլլէբէնին եւ նախագահի ու ամերիկական զօրքի ներկայացուցչին։

«Associated Presse»-ում տպված է կապիտան Միւլլէրի հետ ունեցած խօսակցութեան հաչիւը, որ պրինց Հէնրիխի նախկին ադիւտանտն էր արեւելեան Ասիայում։ Դէվէի հետ եղած դէպքի առիթով, Միւլլէրի խօսքով, պրինցը համաձայնվեց Դէվէի հետ այն բանի մասին, որ թագաւորների եւ այն պետութիւնների կառավարիչների կենացները խմելիս, որոնց ներկայացուցիչները գտնվում էին Հօնկօնգում, նա պարտաւոր էր յիչել եւ Միացեալ-Նահանգների նախագահին աւելի վաղ, քան ուրիչ թագաւորներին, որովհետեւ Դէվէյ աւագագոյնն էր այնտեղ գտնվող հիւրերից։ Դէվէյ չնորհակալութիւն յայտնեց պրինցի խօսքերի համար, աւելացնելով, թէ ինքը միչտ սիրել է պրինցին, իսկ այժմ աւելի եւս սիրում է նրան։ Միւլլէր աւելացրեց, որ պրինցը իր նպատակն է համարում նպաստել փոխադարձ յարգանքի վրա հիմնված բարեկամութեանը Գերմանիայի եւ Ամերիկայի միջեւ։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Արքունական հիմնարկութիւնների համար գրագրութեան իբեր հայթայթողները միջնորդում են, որ թոյլ տրվի իրանց գերմանական իբերը տեղական իբերով փոխարինել։

ՍԱՄԱՐԱ։ Առեւտրական խորհրդական Պլէչանօվ նուիրում է քաղաքին 120,000 րուբլի, որպէս զի քաղաքը թոյլ տայ նրան իր հաչւով բարակ չինել 50 մահճակալներով քաղաքային հիւանդանոցին կից։

Փետրվարի 10-ին ժողովրդական ժուժկալութեան քաղաքային հոգաբարձութիւնը տօնեց Գօգօլի յիչատակը Թատրօնում։

ՌԻԳԱ։ Փետրվարի 10-ին «Երմակ» չոգենաւը սառուցի պաչար վերցրեց Րէվէլում եւ այժմ գնում է Րիգա «Գեներալ Սկօբելէվ» չոգենաւը ազատելու սառուցից Սալիսի մօտ։

ՊԱՐԻԶ։ Չէխական հրապարակախօս Շմիդտ Բօչէց, Պարիզ գալով քաղաքական նպատակով, «Բօտինիէր» դահլիճում մի փառաւոր րէֆէրատ կարդաց, որի մէջ մատնացոյց արեց միջազգային համագերմանականութեան վտանգի վրա եւ Ֆրանսիայի ու Չէխիայի չահերի համերաչխութեան վրա։ Շէրիտանի անունը ծափահարութիւններ առաջ բերեց։—Նչանաւոր ամբոխը, որի մէջ գտնվում էր սերբիական պատուիրակութիւնը, ողջունեց Պրագայի մունիցիպալիտէտի գալը Հիւգօյի յիչատակի տօնախմբութեանը։

ՊԱԼԵՐՄՕ։ Մարցամէմից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Կիպրոսից գնացող ռուսական «Մարիա Գէօրգիեվնա» չոգենաւը խորտակվեց ափի մօտ. նաւաստիներից երեք մարդիկ ազատվեցին մակոյկով, իսկ 14 մարդկանց, որոնց թւում եւ կապիտանին իր կնոջով, փրկեց ազատարար նաւը. որովհետեւ գիչերը վրա հասաւ, նաւի վրա մնացած էլի 14 մարդկանց ազատութիւնը յետաձգված է այսօրվան։

12 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բուխարական գահաժառանգին Բարձրագոյն չնորհված է «Պայծառափայլութիւն» տիտղոսը։

Փետրվարի 10-ին, պատարագը վերջանալուց յետոյ, Նոցա Մեծութիւնների մօտ, Ձմերային պալատում, տեղի ունեցաւ նախաճաչ, որին հրաւիրվեցին Թագաւոր Կայսրի չքախմբին պատկանող անձինք, ներքին գործերի մինիստրն եւ Բուխարայի նահանգի ազնուականութեան պատգամաւորութիւնը։

Բարձրագոյն հրովարտակով Նորին Կայսերա-

կան Բարձրութիւն Մեծ-Իշխան Միխայիլ Նիկոլաեվիչին յայտնված է Բարձրագոյն շնորհակալութիւն Մեծ Իշխանի նախագահութեան տասնամեակի լրանալու առիթով վիրաւորվածների Ալէքսանդրեան կոմիտէտում։

Որովհետեւ ֆինանսների մինիստրութեան արդիւնագործական բաժանմունքին հարցեր են առաջարկվում, թէ որ ժամանակից սկսած մըտադրութիւն կայ վերացնել 1900 թուի յուլիսի 21-ի օրէնքով սահմանված լրացուցիչ մաքսը բամբակից, մինիստրութեան արդիւնագործական բաժանմունքը, ֆինանսների մինիստրի հրամանով, հաղորդում է ի տեղեկութիւն ամենքի, թէ լուրերը մաքսի նուազեցման մասին ներկայումս բոլորովին անհիմն են։

ՄՕՍԿՎԱ։ Այգեգործների եւ գինեգործների համաժողովի ստորաբաժանումներն սկսեցին իրանց պարապմունքները։ Կարդացվում են զեկուցումներ։ Պարզվեց, որ ժողովականները բաժանվում են երկու ուղղութեան, մի մասը պահանջում է, որ գինին բոլորովին բնական լինի, միւսները թոյլ են տալիս, որ գինու մէջ կարելի է խառնել շաքար եւ սպիրտ։ Երկրագործութեան մինիստրի օգնական Ստէփէն ողջունեց ժողովականներին մինիստրութեան կողմից։

Տեղի ունեցաւ այն մասնաժողովի նիստը, որի նպատակն է ցուցահանդէս կազմակերպել ի պատիւ Գօգօլի եւ Ժուկօվսկու. ցուցահանդէսի համար պատրաստված են պատմական թանգարանի նոր դահլիճները։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ի պատիւ չերնօգօրական արտաքին գործերի մինիստրի տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ճաշկերոյթ. ներկայ էին թագաւորը եւ դիպլօմատիական մարմինը։ Թագաւորը բաժակ առաջարկեց չերնօգօրական իշխանի եւ նրա ընտանիքի կենացը, ասելով, որ երկու համացեղ պետութիւնների—Սերբիայի եւ Չերնօգօրիայի—միաբան գործունէութիւնը բոլոր սերբիական—ազգային գործերում երկու թագակիրների ցանկութեան առարկան է։ Մինիստրը պատասխանեց մի բաժակաճառով ի պատիւ թագաւորի եւ նրա արքայական ընտանիքի։ Երէկ մինիստրը ճանապարհ ընկաւ Բելգրադից։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Հրդեհ սկսվեց մայր եկեղեցում, մի խոր նկուղում, Մինինի գերեզմանի տակ։ Ջերմութեան բարձր աստիճանը եւ ծուխը թոյլ չեն տալիս մտնել այրվող նկուղը. ջուր ածելը դադարեցրած է, որովհետեւ երկիւղ են կրում, որ ջուրը կարող է վնասել եկեղեցու հիմքերին։

ՕԴԵՍԱ։ Խերսոնի ազնուականութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան առաջ, որով խնդրում է թոյլ տալ ժողովրդական ուսումնարաններում աւանդել ժուժկալութեան վերաբերեալ դասեր, որպէս զի աշակերտները ուղիղ հասկացողութիւն ունենան այն վնասների մասին, որոնք առաջանում են ոգելից խմիչքներ գործածելուց։

ԲԱԳՈՒ։ Շամախու կոմիտէտի ցուցակագրութեամբ վնասված են 2,561 ընտանիքներ, որոնց անդամների թիւը հասնում է 14,300 հոգու. հանված են 882 դիակներ, որոնցից 31 հայեր, իսկ մնացածները—թուրքեր։ Երկրի տատանումները դադարեցին։ Շամախուց գաղթեցին 5000 հոգի։ Կոմիտէտը կարիք է զգում դրամի եւ վրանների։ Կառավարչապետը նայեց քաղաքը։

ՕԴԵՍԱ։ Ժամանեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի օգնական Զէնգէր. նրա նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ համալսարանական խորհրդի նիստը ընթացիկ գործերի վերաբերմամբ. ապա նա այցելեց քրէական իրաւունքի դասախօսութիւնը, նայեց բժշկական ֆակուլտէտի եւ հիւանդանոցի շինութիւնները, որտեղ ծանօթացաւ գործերի ընթացքի հետ։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Նաւթային խոշոր ֆիրմաները կազմում են ընկերութիւն՝ նաւթի գները կարգաւորելու նպատակով։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Պրինց Հէնրիխ հասաւ այստեղ։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Լուրերին նայելով, չերնօգօրիական մինիստրի գալու նպատակը կապ ունէր նոյնպէս եւ չերնօգօրական իշխանական ընտանիքի ամուսնական ծրագիրների հետ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. Նաւասարդեանց—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Կ. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ս. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Ա. Ն. Ցպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբույժ), վեներ. և մորթու հ.
Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեանց—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Սավանիցսկի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս
ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Сергіевская ул., д. 12.

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
„ՍԱՍՈՒՆ“
Բանալով Աստրախանում յանձնարարական գրասենեակ՝ ընդունում ենք վաճառելու, գնելու ու տեղափոխելու ամեն տեսակ ապրանքներ, թէ Պարսկաստանից եւ թէ Կովկասից։ Ամենայն ձմեռ մեզանից մէկը լինելու է Բագւում, ուր լինելու է բաժանմունք։
Յանձնարարութիւնները կը կատարվեն ճըշդութեամբ եւ շուտ։
Մեր հասցէն՝ Астрахань, Контора «Сасунъ».
Ալ. Գիւրջեան
8—8 (չ. շ.) Թոմ. Մեհերեան

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց
ՋՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Ստրիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 43—100

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ
Չորեքշաբթի, փետրվարի 13-ին
ԴԵՐԱՍԱՆ Հ. ԱՄՕՆ
մասնակցութեամբ տեղական հայ դերասանական խմբի անդամների, կը ներկայացնէ
„ՈՒՐԻԷԼ ԱԿՕՍՏԱ“
Ողբերգ. 5 գործ. հեղ. Գուցկօվի
Մասնակցում են՝—տ. Զաբէլ, օր. Վարդուհի, պ. պ. Ամօ, Միրաղեան, Պարոն-Սարգսեան, Միրզոյեան եւ ուրիշները։
Սկիզբն է ճիշդ 8 ժամին երեկոյեան։
Տոմսակները վաճառվում են թատրօնի կասսայում։ Բացառապէս աշակերտների համար կուպօն-օթեւակները արժեն 60 կոպ.
2—2

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ
ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ՄԱՐԻԱ ԿՕՐԷԼԼԻ
«ՄԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՈԳՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»
վէպիկ
Ռուսերէնից թարգմ. Տ. Վ.
Արդիւնքը յատկացնվում «Եղբայրական օգնութեան»։
Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“, Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская, № 11. 2—5

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՄԻ ՆԱԽԿԻՆ ՈՒՍԱՆՈՂ
որոնում է դասեր կամ յարմարաւոր պարապմունքներ։ Դիմել գրաւոր կերպով՝ պօստ-ցպահանջ. Բ. Սլուցկիին (На почту, до востребованія, Б· Слуцкому. 2—2

„ԶԳԱՅՄՈՒՆՔԻ“ ՄԷՋ
զետեղելու համար, առանց բացառութեան (միւսներինը ձեռք բերված են) խնդրէի հետեւեալ հեղինակներից իրանց սապատկերները. Յ. Յովհաննիսեան, Թումանեան, Շանթ, Սրինգ, Ս. Սափ..., Արշ. Մխիթարեան, Զարզճեան, Դէմի..., Իսահակեան, Բալուղեան, Մանուէլեան, ...յեան, Գ. Աստուածատրեան եւ Յ. Տէր-Գէո...
Ուսանողների ընդունելութիւնը դե... րունակվում է մի ամսով։
Տարեկան երկու չքեղ-պատկերա... գրքի բաժնեգինն է 3 րուբլի։ Ցղելու են նետիկ Մխիթարեաններին, իսկ ուսանող... եւ յանձնարարական նամակները—Տուլայ...
Գրիգոր Բալաս...

ԵՐԿՐԱՉԱՓ ԻՆԺԵՆԷՐ
Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ
Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթա...կան (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ... դէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մա...րաբելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճա... ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգու... լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փո... րի շինութեան եւ կանօնաւորութեան, ... քային եւ այլ անշարժ կալուածքների կ... ւորութեան, յատակագծի վրա գնահա... (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քա... յին եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքայ... տակագծի հաստատելը օրէնսդրական կ... եւ այլն։
ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նոմէրներ» հիւր... կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահր...դեանի տուն, № 59, բակում։
70—1...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԼԷՕ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում
ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ
XVIII ԴԱՐ
Առաջին մաս
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ
Ծախվում է. հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը ։Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Мш... «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенб...
Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրի...րը։ Գինը 1 րուբլի 50 կոպէկ։

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“
ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանաց...
Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան
ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ
Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄԻ, կարամէլ «ԻԲԻԼԷՑՆԱՑԱ» եւ առհա...րակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։
Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։
21—100 (հ. կ.)

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

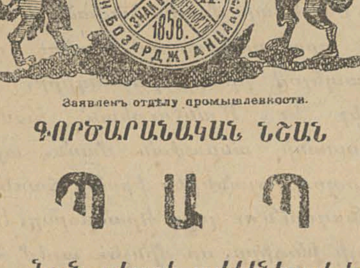

Заявленъ отдѣлу промышленности.
ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ
Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑԻ Ձ—ՈՎ
ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Վերջին ժամանակներս ծախս. ւ երեւա... ցին
ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ
Նոյն տեսակ տփիկներով եւ մակագրութիւնների նոյնանման տառերով էտիկէտների վրա, նոյնպէս եւ ծրարների ու թղթարկղների նոյն ձեւով, գործածելով նոյն գոյնի թուղթ եարլիկների եւ ծրարների համար, որոնք վաղուց մեր ֆիրմայի ահագին տարածումն ստացած պապիրօսների արտաքին տարբերութիւնն են կազմում։
Ի նախազգուշացումն ամեն խաբեբայութիւններից
բոլոր էտիկէտների վրա մենք սահմանել ենք առանձին նշան, որ հաստատված է ֆինանսների մինիստրութեան արդիւնաբերական բաժնի կոմիտէտի կողմից։ Մեր գործարանի նշանին նմանեցնելու համար յանցաւորները դատի կենթարկվեն օրինական կարգով։ Մեր ֆաբրիկատները գնելու ժամանակ խնդրում ենք առանձին ուշադրութիւն դարձնել գործարանական նշանի եւ մակագրութեան վրա։
Н. И. БОЗАРДЖІЯНЦЪ С—МИ.
(ո. հ. կ.) 3—6

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 12 Февраля 1902 г. Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.